

Körmendi Lajos

KUNHALOM

(Részletek)

Találkoztam egy emberrel, aki szerelmes volt. A találkozás persze nem volt az igazi, ugyanis egy szót sem szóltunk egymáshoz. Ültem a vonaton, behunytt szemmel gondolkodtam pesti teendőim felől, amikor felszállt két, negyven körüli nő. A csinosabbik szőke volt, a másik pedig hollófeketére festett hajú. Amint leültek, beszélni kezdtek, ügyet sem vetettek rám, talán azt hitték, alszom.

– Már tizennyolc évvel ezelőtt is szerelmes voltam bele, de nem álltam kötélnek, mert nem akartam egy lenni a sok közül. Szerették a nők. A legjobb barátnőm is a szeretője lett – mondta a szőke.

– Legalább kipróbálhattad volna, milyen pasi – így a fekete.

– Akkor már nem is emlékezne rám.

– És most emlékszik?

– Igen. Találkoztunk véletlenül, és láttam a szemén, mennyire örült nekem. Éreztem a szagát. Alig tudtam elköszönni tőle. Teljesen begerjedtem. Másnap felhívtam, de nem tudtam kinyögni egy épkézláb mondatot. Erre azt mondja, hogy na jó, mondd ki, hogy szeretsz, ne dadogj! Igen, mondtam én. Szeretek. Nagyon szeretlek. Mindig is téged szerettelek.

– És?

– Azt mondta, ő is szeret, de kár erről beszélni. Miért, kérdeztem. Jól megnéztél engem, tette fel a nagy kérdést. Mondom, igen. Miért? Mert öreg vagyok, tele nyavalyával, csak árnyéka vagyok egykori magamnak.

– Tényleg öreg?

– Húsz évvel idősebb nálam, de nagyon jó pasi. Vékony, arányos és nagyon okos. Végül kierőszakoltam egy találkozózt. Eljött. Azt mondja: „Nálam a szex két óráig tart.” Hú, ujjongtam magamban, ez kell nekem! Aztán folytatta: „Az első órában nekikészülök, a másodikban szégyenkezem.” Ezzel elköszönt.

Találkoztam egy emberrel, aki boldogtalan volt. Ült otthon a férje oldalán, s udvariasan kínálta a vendéget hol teával, hol süteménnyel.

A két férfi beszélgetett. A férj, jóképű, markáns ember, magabiztos volt és szellemes. A vendég csendes, szerény, aki meleg tekintetét olykor a ház asszonyán felejtette.

– Mi ez? – kérdezte a férj, s az asztalra mutatott.

– Asztal – válaszolta a vendég.

– Neked asztal, nekem viszont cellulóz – mondta a házigazda természet tudományos műveltségére utalva.

– Hm – mosolygott a másik. – És hogy neveznél egy nőt?

– A nő tulajdonképpen egy nagy víztömeg.

A vendég megvakarta a fejét, ráncolta a homlokát, a nőre pillantott.

– Nem bor?

– Miért éppen bor?

– Mert egy nő mámorító és tüzes, mint a jó vörösbor.

– Nem bor.

– Esetleg kóla?

– Miért?

– Mert egy nő üdítő és feldobja az embert.

A férj legyintett.

– Te a költészet felől közelítesz a nőkhöz. Én a természet tudomány felől. Lefekvése után az asszony nyitott szemmel hallgatta a férje horkolását, s egyre ez a párbeszéd járt a fejében. A vendégre gondolt, a szép meleg tekintetére. Ezt az időszakot szerette a legjobban: csak ilyenkor érezte szabadnak magát.

Találkoztam egy emberrel, aki nem riadt meg a saját árnyékától. A népszerű fürdő tágas medencéjének kellemes gyógyvizében ücsörögve ismerőseimmel beszélgettem, élveztem a kissé hűvös időben jól átmelegítő vizet, gyönyörködtem a víz felszínén gomolygó párafelhőkben, s tettem ezt mindaddig, amíg, hangos szóváltásra nem lettem figyelmes.

Amikor bekapcsolódtunk a történetbe, valaki éppen lepárttitkározott egy másik valakit, amit az annyira sérelmezett, hogy az egyik fürdőző néző szerint akár igaz is lehetett a vád. Hamar tisztázódtak a frontvonalak. Az egyik (a lepárttitkározott) oldalon féltucatnyinál valamivel több középkorú férfi replikázott, mindegyikük nyakán vastag aranylánc villant a báyadt fényben. A másik oldalon egy kis öregember mondta a magáét egy középkorú férfi árnyékában, s mindketten már éppen kikászálódtak a medencéből, amikor felparázslott a vita.

Az elhangzott sértésekből hamar kiderült, hogy itt tulajdonképpen a legnagyobb ellenzéki párt (az aranyláncosok) és a legnagyobb kormánypárt (az öreg és segítője) hívei csaptak össze. Az öreg társa szerint a másik tábor tagjai Kádártól kapták az aranyláncukat, míg azok közül az egyik kilátásba helyezte, hogy jövő ilyenkor már a partról vitatkozóknak ebben a medencében sem lesz helyük. Az öregúr az összes fürdőzőhöz szólva kijelentette, hogy aki nem a legnagyobb kormánypártra szavaz, hülye. A medencében ülők többsége megtapsolta a kampányhős kijelentését. Ha ezt szavazásnak vesszük, akkor a medencében elkezdődött kampány végén a kormánypárt győzött. A parton elcsattant még egy-két pofon, mire a vízben megállapították, hogy durva kampányra számíthatunk.

A reumas tagjait áztató néhány német ámulva nézte, hogy milyen politikusi nép ez a magyar!

Találkoztam egy emberrel, aki másodvirágzását élte. Sokat tépelődött, mígnem odament egy általa nagyon tisztelt idősebb tanárhoz.

– Mondja már meg, tanár úr, mire buknak a nők?

– Mire buknak?

– Igen. Maga biztosan tudja, hiszen sokfele járt.

– A pénzre!

Az öreg megköszönte a tanácsot. Hazament, elzavarta a háztól az asszonyt. A komái megbotránkoztak.

– Hát ember az ilyen? – kérdezte az egyik.

– Csak forma, koma – dünnyögte a rossz lábú.

Nem értették. Öregségére ment el az esze a komájuknak? Ez a kérdés még inkább időszerűvé vált akkor, amikor megtudták, hogy cimborájuk egy nálánál jó húsz esztendővel fiatalabb nőt vitt a házhoz. Egyszer kilesték, mellévágódtak az utcán, kérdeztették, de az egy szót sem szólt. Végül megszólalt a rossz lábú férfi.

– Komám, mondjalán valamit! Mindegy, ha hazugság is, nem járok utána.

A koma megállt.

– Egy vín kan meg egy süldő koca jól elfér az akolban, de két vín disznó más maja egymást.

És ment tovább. A két koma csak állt az utcán, s erősen gondolkodtak ezen a disznóságon. Csóválták a fejüket, de akkor még jobban csóválták, amikor a süldő koca kipakolta a házat, mire a vén kan hazament a kertből.

Találkoztam egy emberrel, aki bérházban lakott. Estefelé, éjszaka furcsa hangokat hallott leszáradni a fölötté lévő lakásból. A hangok részben izgatóak voltak, néha azonban nyugtalanítóan tűntek. Az egyik este a férfi otthon olvasott kedvenc karosszékében, amikor ismét meghallotta azokat a hangokat.

– Úgy hallom, elütöttek egy kutyát – mondta kötögető felesége.

– Valószínű – motyogta bizonytalanul, és tovább fűlt a fönti szoba felé.

Másnap a munkából egyenesen a fölötté lévő lakáshoz ment. Az ajtón lévő névtábla szerint egy lány lakott ott. Becsöngetett.

Fiatal nő nyitott ajtót.

– Bocsanat, szeretnék bemutatkozni, én vagyok a lenti szomszéd.

A hölgy behívta, hellyel és borral kínálta, hamarosan már tegeződtek is, amit egy puszival kellett megpecsételni. A puszi, a lány jóvoltából, csókká sikeredett.

– Hatalmas szája volt! – mesélte később a férfi a barátainak. – Rám tapadt, mint egy budi-pumpa! Micsoda telivér kanca!

Pillanatok alatt az ágyban hemperegtek. A nő már a meztelen férfitest látványától is sikoltozni, nyüszíteni kezdett. A férfi megrémült: még azt hiszik a szomszédok, hogy gyilkolom, gondolta. Aztán átadta magát az élvezeteknek, büszke volt magára, hogy így meg tudja visíttatni ezt a telivér kancát.

Késő este, amikor lement a saját lakásukba, a felesége felnézett a kötésből.

– Hol voltál ilyen sokáig? – kérdezte.

– Elütöttem egy-két kutyát – mondta önérzetesen.

Találkoztam egy emberrel, aki nagyon szórakozott volt. Ment beteg-től betegig, kikérdezte, vizsgálgatta őket, nagy szeretettel és tisztelettel beszélt velük. Alig kezdődött el a vizit, már jött egy nővér.

– Főorvos úr, telefon!

– Azonnal megyek!

A betegágyon heverő sápadt férfi mellkasáról felemelte a fonendoszkópot, és beleszólt.

– Halló!

Erősen foglalkoztatta őt az egyik beteg állapota, ebédnél is erről beszélt az osztály egyik orvosával. Miközben magyarázott, a beosztott orvos elé tolt a kenyeres kosarat. Az is töprengett, mondta a véleményét, észre sem vette, hogy visszatolta a kenyeret a főorvos elé.

Ez megismétlődött még néhányszor, de az egészből egyikük sem vett észre semmit. Amikor kihozták az ebédet, a beosztott orvost elhívták telefonhoz. A főorvos befejezte az ebédet, mire visszatért beosztottja. Folytatta az okfejtést a megkezdett témában. Ebédelő társa a gulyásleves után fejtette ki véleményét, közben a főorvos szórakozottan összecsipegette az asztalról a kenyérmorzsát, s a másik tányérjába szórta. Így konzultáltak. Amikor a beosztott orvos maga elé húzta a második fogást, egy pillanatra elcsodálkozott, hogy mit keres a tejberizsen ez a sok kenyérmorzsza, de aztán megfedlekedett róla, a tárgyalat szakmai kérdés teljesen magával ragadta.

Amikor a főorvos visszatért az osztályára, egy nővér szaladt hozzá.

- Főorvos úr, a minisztériumból keresik telefonon.
- Megyek.
- Fölvette a kagylót és beleszólt.
- Sóhajtszon!

Az asszony mesélt. Az arca átszellemlélt, szemét becsukta.

– Tudja, mi erdélyiek vagyunk, csak egy évtizede költöztünk át. Szegény nagyapám már nyolcvan esztendő múlt, amikor egyszer szurkolókat látott az utcán, akik a magyar zászlót lobogtatták. Nagyapám hazasiett, sírt a boldogságtól, s azzal nyitott be a konyhába, hogy Jolán, bejöttek a magyarok! Nem tudta szegény, hogy aznap egy magyar focicsapat játszik a városban. Édesanyám bólogtatt, s azt mondta, hát persze! Na, üljön le, édesapám, s igyék egy teát!

A medencében kevesen üldögéltek a jó meleg vízben, többnyire idősebb emberek. Csendben, mozdulatlanul hallgatták a megkezdett történetet.

– Egy-két év múlva valamelyik magyar vezető járhatott a városban, mert kitették a magyar zászlót a városházára. Nagyapám arra járt, meglátta. Azonnal elsírta magát, hazatotyogott, ragyogó arccal újságolta, hogy Jolán, bejöttek a magyarok! Édesanyám csak bólogtatt. Hát persze! Na, üljön le édesapám, s igyék egy teát!

A nap előbújt a szelíd felhők mögül, a fürdőzők oda tartották az arcukat az arany sugaraknak.

– Ismét elmúlt egy év. Az egyik nap hazajön nagyapám, hogy képzeld Jolán, megáradt a folyó, sokat kellett kerülnöm, hogy haza tudjak jönni! Hát persze, mondta édesanyám. Na, üljön le édesapám, s

igyék egy teát! Húsz perc sem telt bele, s a konyhánkban már méteres víz állt, édesapám menekített fel mindenkit a padlásra.

Amikor idáig ért az asszony az elbeszélésben, elcsuklott a hangja.

– Soha, soha nem tudjuk elfelejteni! Még az ükunokáimban is gyógyíthatatlan seb lesz Trianon!

A férfi boldog volt. Végre mehet! Mindig is az ígélet földjének gondolta Amerikát, ahol ő is vihette volna valamire. Otthon mindig mondogatta is, hogy „Ha én Amerikában élhetnék, már régen milliomos lennék!” És most végre elutazik. Igaz, csak látogatóba, a barátjához, akit mindig irigyelt. Amikor az tíz év után először hazalátogatott, és törte a magyart, ő titokban megpróbálta utánozni. Úgy érezte, menne.

Szerzett egy vízumkérő lapot. Felajzva olvasta a megválaszolandó kérdéseket: „Volt-e valaha letartóztatva vagy büntetve bármely véttség vagy bűncselekmény elkövetése miatt...” „Aha – morogta – nem akarják, hogy a szemét bekerüljön az országba! Helyes.” Még ugyanabban a pontban fedezte fel: „Foglalkozott-e valaha kábítószer-terjesztéssel vagy eladással, prostitúcióval vagy kerítéssel?” Hitetlenkedve olvasta újra. „Hülyék! Azt hiszik, bevallják?”

Lejjebb, ugrott néhány sorral: „Abból a célból kéri-e bebocsátását az Egyesült Államokba, hogy ott olyan tevékenységet folytasson, amely megsérti az exporttilalmi szabályokat, hogy felforgató, terrorista vagy más törvénytelen tevékenységet folytasson? Tagja vagy képviselője-e olyan szervezetnek, amelyet az amerikai külügyminiszter jelenleg terrrorszervezetnek minősít?”

Elakadt a lélegzete. „Komolyan azt hiszik, hogy ezekre igennel válaszol valaki?” Ivott egy pohár ásványvizet, majd újra elolvasta az iménti sorokat. „Hogy finoman fogalmazzak, naivnak kell lennie ennek a népnek, ha ezeket a kérdéseket komolyan gondolja!” Járkált fel-alá a szobában, néha felkiáltott: „Hát, nem igaz!” Végül az asztalhoz rohant, összetépte a vízumkérő lapot. „Mit keresnék én egy ilyen bugyuta világban?” Egészen megkönnyebbült.

Az asszony ült az asztalnál, és sírt. A konyha ablakán át beözönlő sugárnyaláb vonta aranyba görnyedt alakját. Belépett a lánya.

– Mí a baj?

– Ma ötven éve, hogy meghalt dédnagyanyád – törölgette a szemét a nő.

– Még soha nem meséltél a haláláról – ölelte át a lánya.

És az asszony mesélni kezdett a kitelepítésről. Tucatnyi ávos tört be a házukba, öt percet kaptak, hogy összepakoljanak. A csapat vezetője a bútorokat tapogatta: „Ez jó lesz nekem” – mondta. Azt sem tudták a családtagok, mihez kapjanak, de már terelték is őket a ponyvás teherautó felé. Kihozták a házból a haldokló nagymamát is. „Lökjétek fel!” – rendelkezett az ávos főnök. Fellökték, mint egy zsákot. A Hortobágyon egy nagy hodályba kerültek. Nappal dolgoztatták, éjszaka pedig egy szemét ór piszkálta őket, nehogy aludjanak. Amikor más ór volt, nyugtuk lett volna, de akkor meg a haldokló mamától nem tudtak pihenni: „Haza!” Mindig csak ezt mondta: „Haza!” És ezt ismételve percenként: „Haza!” A kitelepítettek kezdtek elkészülni az erejükkel. „Nehogy azt gondolják, hogy hazakerülnek!” – vigyorgott rájuk a mindenki által gyűlölt ór. „Itt fognak megdögleni!” Már attól féltek, igaza lesz. Reggelire egy kis kávé kaptak, délből főtt tésztát, melynek a levébe belefőztek egy kis burizst, este pedig tea volt a vacsora. Éjszakánként pedig a haldokló mama kiáltozott: „Haza!” Fáradtak voltak és éhesek. Az egyik este megegyeztek, hogy a mamát átviszik a hodály másik, üres végébe. Négy férfi felemelte az ágyat. „Haza megyünk?” – kérdezte a nagymama. „Igen” – mondta az egyik férfi. Amikor a hodály túlsó végében letették, a haldokló megkérdezte: „Itthon vagyunk?” „Itthon.” Mintha csak ezt várta volna, a mama azonnal meghalt.

Csendesen zokogott a két nő a fénysugárban.

A konyhában üldögéltek. A pelyhedző állú legényke az asztal végén könyökölt a nagypapájával szemben, míg a konyhaasztal másik felén a nagymama tésztát nyújtott.

– Kisfiam, amíg másnak van jó asszonya, addig neked is lesz – somolygott az öreg.

Erre azonnal felcsattant a mama, leteremtette, istentelen, mocskos szájú vénembernek nevezte a férjét, s mérgesen perelt vele, ám közben egy pillanatra sem hagyta abba a tészta nyújtását.

– Hogy érti ezt, nagyapám? – töprengett a fiú.

– Úgy, hogy bolond bika az, aki egy tehénért elhagyja a csordát.

Erre már tényleg kitört a patália. A nagymama a nyújtófával hadonászva fenyegette az öreget, amiért elrontja a gyereket, emelt hangon szidalmazta, a pokol kénkőves tüzével riogatta élete párját, aki rezzenetlen arccal, egykedvűen üldögélt tovább. Amikor az asszony levegőt vett, megjegyezte.

– Kisfiam, ha mégis választanál valakit, az lehetőleg néma legyen.

– Néma?

– Az.

– Miért?

A mama már az égjelet kérlelte paprikás hangon, hogy büntessék meg ezt a vén csirkefogót, vessék alá válogatott kínzásoknak, s dühödt kitörése végén valósággal megátkozta a papát, aki továbbra is közömbösen üldögélt az asztal túloldalán, s fejével a mama felé intett.

– Hát csak azért, mert az ilyen asszonynak a halála után a nyelvét külön kell agyonverni egy szívlapáttal!

A csapatnak remekül ment a játék, különösen az egyik szénfekete hajú támadó volt elemében. Mint hétről hétre mindig, most is magára öltötte a csapat mezét, s közben kedélyesen dúdolta, hogy „Sej-haj, Rozi...” Aztán a nézők ovációja közepette kifutottak a pályára, s elkezdődött a meccs. A szénfekete hajú támadó, mint máskor is, megvárta magát, és máris vezetett a csapat. Közben természetesen dudorászta, hogy „Sej-haj, Rozi...”

A félidőben ült a verejtékszagú öltözőben, dudorászott, hallgatta az edzőt, aki elégedetten magyarázott. Semmi oka nem volt az idegeskedésre, így mindenkit meglepett, amikor ingerülten ráförmedt a szénfekete hajú támadóra.

– Soha többé ne énekelj ezt a Rozit, mert kiteszem a szűrőd!

A csatár csak árnyéka volt önmagának a második a félidőben. Lézengett a pályán, rosszkedvűen ténfergett az ellenfél térfelén, de már semmi veszélyt nem jelentett, elpattantak tőle a labdák. Még az is megesett vele, hogy lyukat rúgott. Kikaptak. A következő mérkőzésen folytatódott a csapat vesszőfutása. A szénfekete hajú támadó még az első félidőben cserét kért, beballagott az öltözőbe, lezuhanyozott, magára húzta az utcai ruháját, s elment.

A csapat csak vergődött, a fiúk sorozatban vereséggel vonultak le a pályáról. Az edzőnek főtt a feje. Fel-alá mászkált az öltözőben, s azon töprengett, hogyan pótolhatná szénfekete hajú csatárát, aki elhagyta a csapatot. Észre sem vette, hogy a nagy morfondírozás közben dúdolni kezdett.

– Sej-haj, Rozi...

A csapat tapsolt. A következő meccsre kicsalták a mogorva támadót. Ahogy belépett a kapun, a hangszórók harsogni kezdték, hogy „Sej-haj, Rozi...”

A csatár arca felderült. Tudták, most győzni fognak.

Amint belépett az ajtón, az asszony panaszkodni kezdett, hogy milyen éhes, hogy egy Dunántúlról ide költözött fiatal házaspárt kell segítenie, ma például az ifjú férj kérte, mutassa meg, hol van a patika.

– Aszpirint akart venni.

– Megmutattad? – kérdezte a férje.

A feleség bólintott, de hozzáfűzte, annyira eltelt az idő, hogy már nem volt ideje ebédelni, úgyhogy rettenetesen éhes.

– Aszpirint legalább kértél a fiútól?

– Kértem. De azzal nem laktam jól.

A férje egy héttel később találkozott a fiatalemberrel, még hozzá éppen a patika közelében. Beszélgettek. Az ifjú férj elmondta, hogy gyereket szeretnének, a tablettaszedését már abba is hagyta a neje, de három hónapig még védekezni kellene más módon. Például gumival.

– És most jössz a patikába, hogy vegyél.

– Jaj, én nem merem kérni. Olyan ciki. Érted... Vennél nekem? Itt a pénz.

Az öreg róka bement a gyógyszerészárba, megvette az eszközt, fizetett. Hallotta ugyan, hogy erősen kuncognak a fehér köpenyben tevékenykedő nők, de úgy volt vele, az ő dolguk. Az ifjú férj hálálkodva köszönte a segítségét.

Másnap ebédidőben az öreg róka találkozott az egyik patikus hölgygel.

– Ebédszünet? – kérdezte kedvesen.

– Igen. De van, aki nem ebédelésre használja ezt az időt! – mondta a nő.

– Hanem?

– Akad olyan kis feleség, aki a patika előtt toporzékolva várja, hogy a fiatal kandúr végre megvegye a... Na, tudja mit... Aztán meg maga a férj veszi meg azt a tudja mit az asszonyka tudja kijének... Na, viszlát!

– Csókoltatom Kuroszavát a vihar kapujában! – morogta komoran a férfi.

Egész életükben dolgoztak. A feleségével felneveltek három gyereket, mindent megadtak nekik, amit lehetett. Tanulhattak, mindegyiknek segítettek házat építeni is. Malacokat hizlaltak, ebből jött a pénz. Korán keltek, későn feküdtek, de így tudtak boldogulni.

Az unokáknak nagyon örültek. Mikorra azok felnőttek, nagyon megváltozott a világ. Malaccal ugyan még mindig bajlódtak, de már

nem adták le, hiszen alig kaptak értük valamit. Kipendítettek hármatnégyet, de csak annyit, hogy nekik és a gyerekeknek legyen elég hús. Mert azt szerették. A húst.

Egyszer, amikor a különösen jó hússertéseket adó anyakocát figyelték, azt mondta az egyik fiúunoka.

– Búghatnékja van. Papám, hozom a kant.

– Hozzad, kisleány!

Az öreg éppen a gangon ült a kisseken, kortyolt a kávéból, szívt egyet a cigarettából, amikor megjött az unoka. Egy középkorú férfi volt vele, de a kan disznót sehol sem látta. Hátra mentek, az ólba. Az öreg először csak az eresz alól figyelte, hogy mit akar ez az idegen. Eleinte azt hitte, valami hivatalos ember, talán az adóhivatalból. Aztán látta, hogy ez aligha foglalkozhat az adóval, mert erősen a kocát abajgatta. Erre már ő is közelebb húzódtott. Még sohasem látott ilyet.

Amikor az idegen kezét mosott, már vakarta a búbját az öreg, látta, hogy erősen nyomja a begyét valami. Már a kaput nyitotta az ember, amikor kibökte.

– Mondja mán, atyámfia! Hun tanulta ezt a mesterséget?

– Miért?

– Mer ez nálunk a kan disznónak vót a becsületes foglalkozása.

Lassan vánszorogtak a percek. A sörtehajú, csontos arcú férfi fel-alá járkált a cellában, s amikor az ajtóhoz ért, dobantott kicsit a lábával, és megszólalt.

– Bumm!

Ugyanakkor a kezével olyan mozdulatot tett, mint a bokszolók felütéskor.

Csak ő tudta, milyen történetet játszott le képzeletében. Megfordult; s amikor a délelőtti napfényt bezúdító ablakhoz ért, dobantott, felütött, s fojtott indulattal mondta.

– Bumm!

Cellatársa közben elszundított a priccseken, s ahogy éjszakánként, most is a fogát csikorgatta. A sörtehajú, csontos arcú férfi egyre ingerültebben pillantott feléje két „bumm!” között, végül, amikor mellé ért, nagyot dobantott, s elordította magát.

– Bumm!

Csak este higgadt le. Az asztal mellé kuporodott, papírt, tollat tett maga elé. Töprengett. Hangtalanul mozgott a szája, néha bólintott

is. Végül írni kezdett: „Kedves feleségem! Hiányzol. Nagyon szeretlek. Sose foglak elhagyni. Ha mégis elhagynálak, haljak meg a fiammal együtt!”

Itt megtorpant az írásban. Ismét fel-alá kezdett mászkálni a cellában, először csak elsuttogott, aztán egyre ércesebb hangú „bumm!” hagyta el az ajkát az ajtónál és az ablaknál. A cellatárs idegesen figyelte, a szemébe félelem ült ki, s inkább a fal felé fordult a priccsen, hogy még a pillantásával se ingerelje a másikat. A sörtehajú, csontos arcú férfi ismét az asztalhoz ült: „De ha te csalnál meg, ha elhagynál, te büdös ribanc, akkor készülj a halálra a bikáddal együtt! Küldjél zoknit! Szerető férjed, Sanyi.”

A bágyadt napsütésben sötét ruhás emberek igyekeztek a temető felé. Egy-két férfi lapátot cipelt a vállán, mások virágot szorongattak. A ravatalozónál halkán diskuráltak a gyászolók, az elhunytat emlegették, hogy sokat szenvedett szegény, megváltás volt neki a halál, ilyeneket mondtak. Meg olyanokat, hogy már csak azért is megváltás volt neki a halál, mert az ura fűvel-fával csalta szegény asszonyt. Bólogattak a környéken állók, hogy bizony, bizony, úgy van.

- Megjött a pap – mondta egy fiatal tanár.
- Milyen pap? – nyújtogatták a nyakukat az asszonyok.
- Hát a kommunista.
- Aha! – bólintottak.

Az alacsony, vézna, öltönyös férfi lassan, méltóságteljesen lépkedett, ahogy ilyenkor illik. Kihozták a lezárt koporsót. Aztán a vézna kis ember meglepően vastag hangján megszólalt.

– Megjött az ősz, varjak ülnek a fán,

Kár, kár, kár, kár, hogy te nem látod már.

A fiatal tanár a garbójába dugta az arcát, s némán röhögött, még a szeme is csupa könny lett. A környéken állók azt hitték, hogy a zokogás rázza, és azt kezdték találgatni, miért gyászolja ez a fiatalember olyan rettenetesen a halottat. A vézna, öltönyös férfi már a koporsó mellett álldogáló férj hűségét dicsérte, mire jó néhány asszony arcán sejtelmes mosoly villant át. A búcsúztató ékes rímekkel hímezte ki az itt maradt családtagok jószágát, majd beszéde végén ismét felidézte a halott alakját.

- Így látták őt a mesterek,
- Kik az öröklétnek festenek.

Az ifjú tanár ismét a garbóba húzta az arcát. Nyüsztett a röhögéstől.

A cégnél megadták a módját az ünnepnek. Szépen terített asztalok várták a nőket, rajta pogácsa és üdítőital.

– Azt mondják, rendes kaja is lesz! – súgta szomszédjának vidáman egy ragyás, rettenetesen elhízott nő.

– Tényleg?

– Bizony! Bulizunk.

Mindenki elhelyezkedett az asztal körül. Az asztalfőn néhány férfi foglalt helyet. Felállt a nagyfőnök, és szónokolni kezdett a nőnapról, a gyengébbik nem helytállásáról.

– Tudod, hogy ez csalja a feleségét? – kérdezte halkán a ragyás.

– Igen? Kivel?

– A titkárnőjével.

– A rohadék!

Most a kisfőnök állt fel. Minden egyes mondat után köszörülte a torkát, de igyekezett szépeket mondani a nőkről, persze nem bíbelődött saját gondolatok kiötlésével, inkább klasszikus költők verseiből mormolt idézeteket, amiket a fia tankönyvéből írt ki tegnap este.

– Tudod, hogy ez meg a feleségét veri? – súgta a ragyás.

– Ez a kis girhes?

– Ez bizony!

– Majd adnék én neki!

A beszéd végeztével felcsendült az általános iskolások éneke, kánonban: „Éljenek a szép nők, éljenek a szép nők...”

A ragyás képű kövér nő mérgesen ugrott fel.

– És velünk, rondákkal mi lesz? Mi ne éljünk?

A férfi nagyot ásított. Mostanában igen unalmasak az ünnepek, gondolta: a technika is, az ember is megbízhatóan teszi a dolgát. Bezeg régen!

Eszébe villant egy harminc esztendővel ezelőtti ünnep. A városháza nagytermét megtöltötte a dolgozó nép, a dobogó elhelyezett hosszú asztalnál pedig ott ültek a megyei vezetők, a minisztériumok nagykutyaí, no meg a helyiek. Elhangzott a felszólítás.

– Hallgassuk meg a Himnuszt!

Sercegni kezdett egy hanglemez, s felharsant, hogy „Föl, föl, ti rabjai a földnek...” A városi párttitkár ingatta a fejét, mire a technikus felemelte a tűt, s beljebb helyezte a lemezen. A tömeg a Himnusz zárását hallotta: „... a múltat, s jövőt”. A párttitkár félt, hogy megint valami más harsan fel a korongról, ezért rezdületlen arccal

hallgatott, nehogy a technikus újra próbálkozzon. Amikor az utolsó zenei hang is elhalt, a műsorközlő a mikrofonhoz lépett, s bejelentette, hogy most Majakovszkij Leninről szóló verse következik.

Egy fiatal ember ment ki a mikrofonhoz határozott léptekkel. Megállt, keményen a közönségre nézett, aztán úgy is maradt. Mindenki azt hitte, ez már egy kezdeti hatásszünet. Másfél perc: múlva az éberek már gyanakodni kezdtek, hogy ez mégsem az, főleg amikor hallották a versmondó kétségbeesett suttogását az erősítőből: „Nem tudom, nem tudom!” Az elnökség egyik tagja levette szemüvegét, és halkán odaszólt: „Akkor menj a fenébe!” Tapsolni kezdtek, s ez megfelelő alkalom volt arra is, hogy kiröhögjék magukat. A szavaló pedig, mint aki jól végezte dolgát, a helyére ment.

Az ünnepség végén a párttitkár állt fel: „Hallgassuk meg újra a Himnusz!” A lemezről pedig fölharsant: „Szövegségbe forrt szabad köztársaságok...” A technikus végighúzta a tűt a lemezen, máshova tette le: „Vörös zászló leng, lengeti a szél...” Aztán a Szózatba kapott bele.

Vendégeket vártak. A néni a konyhában szorgoskodott, jó illatok terjengtek körülötte, a pecsenye ínycsiklandó szaga fölé most kezdett lerakodni a sütőből éppen kivett süteményé. A bácsi az üvegekkel babralt, letörölte vizes ruhával mindegyiket, és gondosan az asztalra helyezte a fehér és a vörös bort is.

– Rendes népek ezek! – mondta a néni.

A bácsi nem reagált, a poharakat rakta fel a tányérok mellé.

– Mondom, rendes népek! – harsogta a felesége.

– Hogy?

– Tedd be a hallókészüléket!

– Mi?

Az asszony mérgesen a férjéhez ment, s a hallókészülékébe kiáltott.

– Miért nem teszed a füledbe a hallókészüléket?

– Mert nem bírom a rikácsot – morogta az öreg.

Megérkeztek a vendégek. Ízlett a pecsenye, utána jól csúszott a bor, s az öregúr is tudott társalogni, mert helyére tette a hallókészülékét. A középkorú vendégek láthatóan nagy szeretetben éltek, s ennek elég sűrűn jelét adták. Az egyik pohár bor után a vendég erősen magához vont és megcsókolta a feleségét. Az asztalra éppen süteményt helyező öregasszony megdermedt, s némi hallgatás után han-

gosan átkozni kezdte a férjét, aki erre kihúzta a füléből a hallókészüléket.

– Mi a baj? – kérdezte a vendég asszony.

– Most jutott eszembe, hogy tizenöt éve vagyunk házasok, de ez a gyehennára való ember még egyszer sem hágott meg!

Nézték a nyolcvan éves papát, aki békésen eszegette a süteményt.

– Jó ez – mondta. – De a rikácsot nem bírom.

A kis madárcsontú néni csoszogott a díszburkolaton. A járókelők között szinte eltűnt alacsony, hajlott természetével. Botjával kopogatta a követ, talán azért, hogy észrevegyék, s el ne tapossák.

Ült a padon, körülötte galambok totyogtak. A néni köténye zsebéből morzsákat merített a tenyerébe, s hívni kezdte a galambokat. Szórta a lába elé a madaraknak való eleséget.

Nagy falkányi galamb tülekedett a lábainál. A néni lehajolt, megfogott egyet, megtapogatta.

– De kis sovány vagy! – gügyögte olyan hangon, ahogy kisgyerekek szokott beszélni, és ennek a kis éhenkórásznak külön adag morzsát tartott oda a tenyerében, mielőtt elengedte.

Most már-búzáat is hintett a lába elé, gyönyörködve nézte a rengeteg galambot.

– Egyetek! – biztatta őket.

S azok ettek. Hintett közéjük egy maroknyi magot, simogatta, becézgette a tolakodó galambokat, majd ismét megfogott egyet, megtapogatta.

– Te is rossz bőrben vagy! – mondta hangosan, s a tenyeréből etette.

Ismét búzaesőt hullatott a lába elé. A tér távolabbi pontjairól újabb felhőnyi madár érkezett, mohón kapkodták a szertehulló szemeket. A néni mosolyogva nézte a lábát taposó galambokat, hívta, szölongatta őket. Gyors mozdulattal lenyúlt, megfogta az egyik nagyobb példányt, megtapogatta.

– Te már jó húsban vagy! – csettintett elégedetten, s a galambot betette a mellette heverő zsákba, aztán újabbat fogott.

A kis madárcsontú néni csoszogott a díszburkolaton. Vitte az elkoszolódott zsákot. Vitte az ebédjét.

A középkorú, mosolygó tekintetű férfi hirtelen a homlokára csapott: majdnem elfelejtette! Gyorsan szedett a kertből egy csokorra való vi-

rágot, felkapott a kerékpárjára, s kikapkodott a temetőbe. Állt a nagyapja sírjánál, letette a csokrot, elmondott egy fohászt.

Az öreg, ahogy régen emlegette, baka volt a „tizennégyes háborúba”, de szép lassan a rajparancsnokságig vitte. A szerbiai harcokban vett részt. A harctérre vonuló csapatokat éjszakára magánházakhoz szállásolták el. Az egyik beszállásoláskor azonban, ahogy a világosabb utcáról a sötét házba léptek, torkolattűz villant, s a golyó az öreget találta el. Csípőn lőtték, eltörött a medencecsontja. Katonatársai azonnal elfogták a tettet. Egy szerb öregasszony állt előttük, mögötte a sarokban egy rakás kisgyerek kuporgott. A katonák azonnal agyon akarták verni, de az öreg nem engedte.

A középkorú, mosolygó tekintetű férfi leült a sírhalom melletti aprócska lócára, süttette arcát a lágy őszi napsugarakkal. Visszarévedt a múltba. Néhány hónappal a halála előtt az öreg megszólalt.

- Fordul az üdő.
- Honnan tudja, nagyapám?
- Hasgat a forradás.
- Nagyapám! Tényleg meglőtte egy szerb öregasszony?
- Hát, meglútt.
- És maga agyoncsapta?
- Ugyan mán!
- De meg akarta ölni!
- Ű vót otthon.

A mosolygós tekintetű férfi arra gondolt, a nagyapja bölcsebb volt, mint a világ mai politikusai.

(Életünk, 2006/7–8.)